

Sygn. akt I C 356/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 września 2015 r.

Sąd Okręgowy we Wrocławiu Wydział I Cywilny

w składzie:

Przewodniczący: SSO Aneta Fiałkowska – Sobczyk

Protokolant: Aneta Łokaj

po rozpoznaniu w dniu 10 września 2015 r. we Wrocławiu

sprawy z powództwa Syndyka Masy Upadłości K. G. prowadzącego działalność gospodarczą pod firmą (...) we W. w upadłości likwidacyjnej

przeciwko A. S. (1)

o stwierdzenie bezskuteczności i wydanie ewentualnie o ustalenie nieważności

I. stwierdza, że umowa zawarta w dniu 16 grudnia 2013 r. w formie aktu notarialnego (Rep. A nr (...)) pomiędzy małżonkami G. G.i K. G.a A. S. (1)przeniesienia własności nieruchomości:

- położonej we W. przy ul. (...), dla której Sąd Rejonowy dla Wrocławia – Krzyków we Wrocławiu prowadzi księgę wieczystą KW nr (...);

- położonej we W. przy ul. (...) garaż nr (...), dla której Sąd Rejonowy dla Wrocławia – Krzyków we Wrocławiu prowadzi księgę wieczystą KW nr (...);

jest bezskuteczna wobec Masy Upadłości K. G. prowadzącego działalność gospodarczą pod firmą (...) we W.

II w pozostałej części powództwo oddala;

III zasądza od pozwanej A. S. (1) na rzecz powoda Syndyka Masy Upadłości K. G. prowadzącego działalność gospodarczą pod firmą (...) we W. w upadłości likwidacyjnej kwotę 7 217 zł tytułem zwrotu kosztów procesu;

IV nakazuje pozwanej A. S. (1) uiścić na rzecz Skarbu Państwa (Sądu Okręgowego we Wrocławiu) kwotę 29 400 zł tytułem opłaty sądowej od pozwu od uiszczenia której powód był z mocy prawa zwolniony.

Na oryginale właściwy podpis.

Sygn. akt IC 356/15

UZASADNIENIE

Powód Syndyk Masy Upadłości K. G.w upadłości likwidacyjnej w pozwie przeciwko A. S. (1)wniósł o stwierdzenie, że umowa zawarta w dniu 16 grudnia 2013 r. w formie aktu notarialnego (Rep. A nr (...)) pomiędzy małżonkami G. G.i K. G.a pozwaną A. S. (1)przeniesienia własności nieruchomości:

- położonej we W. przy ul. (...), dla której Sąd Rejonowy dla Wrocławia – Krzyków we Wrocławiu prowadzi księgę wieczystą KW nr (...);

- położonej we W. przy ul. (...) garaż nr (...), dla której Sąd Rejonowy dla Wrocławia – Krzyków we Wrocławiu prowadzi księgę wieczystą KW nr (...);

jest bezskuteczna wobec Masy Upadłości K. G. prowadzącej działalność gospodarczą pod firmą (...) we W..

Powód wniósł również o nakazanie pozwanej wydania powyższych nieruchomości masie upadłości.

Natomiast jako żądanie ewentualnie powód zgłosił roszczenie o ustalenie nieważności umowy eksmisji weksla i przewłaszczenia na zabezpieczenie z dnia 16.12.2013 r.

Powód w uzasadnieniu swojego żądania wskazał, że po złożeniu wniosku o ogłoszenie upadłości, a przed jej ogłoszeniem upadły wyemitował weksel własny bez wskazania konkretnego zobowiązania, którego weksel miałby dotyczyć, zobowiązując się do zapłaty sumy wekslowej w odległej przyszłości, zaś na zabezpieczenie tej spłaty przewłaszczył na zabezpieczenie posiadane nieruchomości położone we W. przy ul. (...), z zastrzeżeniem zwrotnego przeniesienia własności tych nieruchomości po dokonaniu spłaty na ręce pozwanej. Przy czym kwota wekslowa oznaczona została na 140 000 zł, natomiast wartość nieruchomości wynosi odpowiednio dla lokalu mieszkalnego 373 000 zł oraz dla garażu 15 000 zł.

Jako podstawę prawną swojego żądania powód wskazał przepis art. 127 ust. 1 i 3 w zw. z art. 134 prawa upadłościowego i naprawczego.

Zdaniem Syndyka przewłaszczenie na zabezpieczenie zabezpiecza zobowiązanie wekslowe wykreowane jedynie w celu doprowadzenia do pokrzywdzenia wierzycieli z uwagi na brak jakiegokolwiek przesłanki umożliwiającej uznanie, że istnieje rzeczywiste i nadające się do zaspokojenia uprawnienie wierzyciela. Wskazana czynność prawna może być czynnością pozorną, której rzeczywistym celem nie było preferencyjne zaspokojenie przed innymi wierzycielami masy, a doprowadzenie do uniemożliwienia lub znacznego utrudnienia zaspokojenia wierzycieli masy z tych nieruchomości. Wyzbycie się przez upadłego, nawet w trybie ustanowienia zabezpieczenia, nieruchomości już po złożeniu wniosku o ogłoszenie upadłości nie zasługuje na ochronę prawną, albowiem prowadzi do niesłusznego uprzywilejowania jednego z wierzycieli, którego wierzytelność jest nadto co najmniej sporna.

Postanowieniem z dnia 29 stycznia 2014 r. Sąd Rejonowy dla Wrocławia – Fabrycznej we Wrocławiu ogłosił upadłość obejmującą likwidację majątku dłużnika K. G., w której toku ujawniono, że dłużnik wyemitował weksel i na zabezpieczenie jego płatności dokonał przewłaszczenia nieruchomości na zabezpieczenie, przy czym wartość nieruchomości znacznie przekracza wartość kwoty zabezpieczenia.

Powód podkreślił, że zgodnie z art. 134 ust. 1 p.u. i n. jeżeli czynność upadłego jest bezskuteczna z mocy prawa lub została uznana za bezskuteczną, to co wskutek tej czynności ubyło z majątku upadłego lub do niego nie weszło, podlega przekazaniu do masy upadłości. Jeżeli nie doszło ostatecznie do zbycia Syndyk, władny jest skorzystać z uprawnienia do żądania wydania mu tej nieruchomości w celu prowadzenia egzekucji. Przywołując pogląd Sądu Najwyższego (wyrażony w sprawie II CKN 10/98) powód wskazał, że utrudnianie dochodzenia słusznych roszczeń przez obrót wekslem stanowi świadome działanie na szkodę uprawnionego i tym samym nie zasługuje na ochronę prawną. Umowne zabezpieczenie potencjalnego długu niewymagalnego stworzonego po wpłynięciu wniosku o ogłoszenie upadłości, ustanowione na składniku, który winien być wydany masie upadłości zdaniem powoda w żadnej mierze nie może korzystać z ochrony prawnej i stanowić przeszkody dla żądania wydania takiego składnika masie upadłości.

W odpowiedzi na pozew pozwana A. S. (1) wniosła o oddalenie powództwa w całości zaprzeczając wszystkim okoliczności podniesionym w pozwie, a przede wszystkim wskazała, że weksel został wyemitowany na zabezpieczenie umowy pożyczki, a pozwana zawierając kwestionowaną umowę przewłaszczenia na zabezpieczenie działała w dobrej wierze i nikt jej nie poinformował o jakichkolwiek długach czy ewentualnej upadłości K. G..

Sąd ustalił następujący stan faktyczny

K. G. prowadził działalność gospodarczą pod firmą (...) we W..

(okoliczność bezsporna).

W dniu 25 listopada 2013 r. wierzyciel K. G. – Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział we W. złożył wniosek o ogłoszenie upadłości dłużnika.

(dowód: wniosek wierzyciela o ogłoszenie upadłości obejmującej likwidację majątku dłużnika z 25.11.2013r., k. 26-29, pismo z 27.01.2014 r. w sprawie VIII Gu 292/13 SR dla Wrocławia - Fabrycznej we Wrocławiu, k. 57-62).

Sąd Rejonowy dla Wrocławia- Fabrycznej, Wydział VIII Gospodarczy dla spraw upadłościowych i naprawczych postanowieniem z dnia 29 stycznia 2014 r. w sprawie VIII GU 292/13 ogłosił upadłość – obejmującą likwidację majątku dłużnika K. G. prowadzącego działalność gospodarczą pod firmą (...) we W..

(dowód: postanowienia SR dla Wrocławia - Fabrycznej we Wrocławiu z 29.01.2014r. w sprawie VIII Gu 292/13 - k. 30);

W dniu 16 grudnia 2013 r., tj. w okresie po złożeniu wniosku o ogłoszenie upadłości, a przed jej ogłoszeniem, K. G. wyemitował weksel własny, poręczony przez małżonkę G. G., na zlecenie A. S. (1) na sumę wekslowa 125 000 zł z terminem jego wykupu na dzień 31 grudnia 2018 r.

W celu zabezpieczenia wierzytelności wynikającej z weksla K. G. oraz G. G., w tym samym dniu zawarli z pozwaną umowę przeniesienia własności nieruchomości na zabezpieczenie, w której zgodnie oświadczyli, że przenoszą na rzecz A. S. (1) własność nieruchomości mieszkalnej oraz lokalu niemieszkalnego (garażu nr (...)) należące do nieruchomości położonej we W. przy ul. (...), dla których Sąd Rejonowy dla Wrocławia – Krzyków we Wrocławiu prowadzi księgę wieczystą KW nr (...) i KW nr (...).

Wartość przedmiotu przewłaszczenia strony tej umowy oznaczyły na kwotę 300 000 zł (lokal mieszkalny) i 12 500 zł (garaż).

Natomiast w § 8 umowy strony zgodnie oświadczyły, że przewłaszczone nieruchomości pozostaną w posiadaniu dotychczasowych właścicieli do czasu wykupu całkowitego weksla.

Remitent zobowiązał się do powrotnego przeniesienia na rzecz dotychczasowych właścicieli prawa własności nieruchomości opisanych w terminie 7 dni od dnia całkowitego wykupu weksla.

Czynność eksmisji weksla i przewłaszczenia na zabezpieczenia nieruchomości wraz z zastrzeżeniem zwrotnego przeniesienia własności tych nieruchomości ujawnione zostały w treści ksiąg wieczystych prowadzonych dla obu nieruchomości

(dowód: kserokopia umowy emisji weksla oraz przeniesienia własności nieruchomości na zabezpieczenie 16.12.2013 r., k. 16-25, wydruki z treści księgi wieczystej prowadzonej przez SR dla Wrocławia - Krzyków we Wrocławiu (...) oraz kw nr (...) wg stanu na dzień 27.02.2015 r., k. 31-47).

Sąd zważył, co następuje

W przedmiotowej sprawie Syndyk oparł roszczenie przede wszystkim na podstawie przepisów ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. prawo upadłościowe i naprawcze, wskazując przepis art. 127 ust. 1 i 3 w zw. z art. 134 prawa upadłościowego i naprawczego.

Przepis art. 127 ust. 1 prawa upadłościowego i naprawczego stanowi, że bezskuteczne w stosunku do masy upadłości są czynności prawne dokonane przez upadłego w ciągu roku przed dniem złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości, którymi rozporządził on swoim majątkiem, jeżeli dokonane zostały nieodpłatnie albo odpłatnie, ale

wartość świadczenia upadłego przewyższa w rażąącym stopniu wartość świadczenia otrzymanego przez upadłego lub zastrzeżonego dla upadłego lub dla osoby trzeciej.

Natomiast zgodnie z art. 127 ust. 3 prawa upadłościowego i naprawczego bezskuteczne w stosunku do masy upadłości są zabezpieczenie i zapłata długu niewymagalnego, dokonane przez upadłego w terminie dwóch miesięcy przed dniem złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości. Przy czym ten, kto otrzymał zapłatę lub zabezpieczenie, może w drodze powództwa lub zarzutu żądać uznania tych czynności za skuteczne, jeżeli w czasie ich dokonania nie wiedział o istnieniu podstawy do ogłoszenia upadłości.

Celem powyższego przepisu art. 127 powoływanej wyżej ustawy jest realizacja formalnej zasady równorzędności wierzycieli i ich ochrona przed nieuzasadnionym uszczupleniem masy upadłości. Bezskuteczność czynności upadłego „w stosunku do masy upadłości” oznacza w istocie bezskuteczność w stosunku do wszystkich wierzycieli upadłościowych, skoro masa upadłości nie jest podmiotem prawa (art. 127-128 u.p.n.). Poza tym ochrona masy upadłości przed czynnościami dłużnika, w przeciwieństwie do uregulowań w kodeksie cywilnym, nie jest zależna od wykazania, że czynność dłużnika miała na celu pokrzywdzenie wierzycieli (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 października 2007 r., IV CSK 184/07). W art. 131 p.u.n. została ustanowiona zasada tylko subsydiarnego stosowania przepisów art. 527-534 k.c. w postępowaniu upadłościowym i naprawczym. Nie chodzi tu więc o relację *lex specialis* - *lex generalis*, lecz o komplementarność przepisów o skardze pauliańskiej. W takim więc zakresie, w jakim stan faktyczny sprawy unormowany jest w przepisach prawa upadłościowego i naprawczego, nie stosuje się przepisów art. 527-534 k.c.

Kwestionowana czynność prawna, która w ocenie powoda doprowadziła do uszczuplenia masy upadłościowej, polegała na przewłaszczeniu na zabezpieczenie na rzecz pozwanej dwóch nieruchomości należących do upadłego: lokalu mieszkalnego i garażu położonych we W. przy ul. (...). Ustanowione w ten sposób przewłaszczenie stanowić miało zabezpieczenie wierzytelności wekslowej wykreowanej przez wystawienie na zlecenie pozwanej weksła *in blanco*.

Umowa przewłaszczenia na zabezpieczenie stanowi typ umowy, który nie jest odrębnie uregulowany w KC, podlega natomiast ogólnej regule wyrażonej w art. 353¹ k.c., zgodnie z którą strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współżycia społecznego. W orzecznictwie Sądu Najwyższego już od dawna ugruntowany jest pogląd, że przewłaszczenie rzeczy na zabezpieczenie jest konstrukcją polegającą na rzeczywistym przeniesieniu własności rzeczy na wierzyciela. Ponadto, cechą charakterystyczną umowy przewłaszczenia na zabezpieczenie jest zastrzeżenie przez strony warunku rozwiązującego, w postaci uiszczenia przez dłużnika w terminie zabezpieczonego długu albo warunku zawieszającego, uzależniającego powrotne przeniesienie własności rzeczy na dłużnika od uiszczenia w terminie zabezpieczonego długu. W obu przypadkach powiernik staje się właścicielem rzeczy. Jeżeli przedmiotem przewłaszczenia jest nieruchomość, to do przeniesienia własności potrzebne jest dodatkowe porozumienie stron obejmujące ich bezwarunkową zgodę na niezwłoczne przejście własności (art. 157 § 2 k.c.).

Dłużnik K. G. oraz pozwana A. S. (1) umowę eksmisji weksla i przewłaszczenia nieruchomości na zabezpieczenie zawarli w formie aktu notarialnego w dniu 16 grudnia 2013 r.

Zgodnie z treścią i celem zawartej umowy na pozwaną miała przejść własność opisanych w umowie nieruchomości ale należy jednak podkreślić, że wbrew twierdzeniom strony powodowej umowa przewłaszczenia na zabezpieczenie nie jest umową rozporządzającą w rozumieniu treści art. 127 ust. 1 p.u.n.

Wskazać trzeba, że zgodnie z utrwalonym poglądem orzecznictwa przepis art. 127 ust.1 p.u.n. odnosi się do czynności prawnych rozporządzających, dokonanych przez dłużnika. Zakresem tego przepisu objęte są zatem czynności rozporządzające, do których niewątpliwie należy przeniesienie, obciążenie, ograniczenie lub zniesienie prawa podmiotowego. Nie dotyczy jednak takich czynności rozporządzających, których celem jest zabezpieczenie własnego długu, np. poprzez przewłaszczenie na zabezpieczenie (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19.09.2007 r.,

sygn. akt II CSK 189/07). Przemawia za tym przede wszystkim wykładnia literalna i systemowa. Sam ustawodawca wyraźnie odróżnia inne czynności dokonane przez upadłego od zabezpieczeń, przewidując odrębne dla każdej z nich regulacje. Jest to wynikiem tego, że pomiędzy zabezpieczeniem a inną czynnością prawną występują istotne różnice. Podkreślić należy, że czynność zabezpieczająca nie powoduje sama przez się zmniejszenia masy upadłości, gdyż ustanowione zabezpieczenie nie jest związane ze wzajemnym świadczeniem ze strony uprawnionego z zabezpieczenia. **Z tego względu bezskuteczność takich czynności powinna być oceniana na podstawie art. 127 ust. 3 p.u.n.**, bez możliwości sięgania po regulację przewidzianą w art. 127 ust. 1 p.u.n., o ile oczywiście skarżona czynność dokonana byłaby w okresie ochronnym wskazanym w tym przepisie. Norma przepisu art. 127 ust. 3 u.p.n. jest niezależna od jego ust. 1, a zatem stanowi oddzielną podstawę prawną. Tak też wypowiedział się Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 9.10.2009 r., w sprawie IV CSK 169/09.

Dokonana powyżej ocena zakresu zastosowania art. 127 ust. 1 i art. 127 ust. 3 prawa upadłościowego i naprawczego przesądza o bezpodstawności zarzutów pozwanej naruszenia art. 127 ust. 1 tej ustawy.

Przy czym skoro przepis art. 127 ust. 1 prawa upadłościowego i naprawczego nie może być podstawą dla uznania za bezskuteczne czynności zabezpieczających to rozważania, czy udzielone zabezpieczenie było rażąco wygórowane w stosunku do wykreowanej wierzytelności wekslowej, były w tym postępowaniu bezprzedmiotowe. Choć na marginesie można powiedzieć, że twierdzenia o nieekwiwalentności świadczeń opierające się na porównaniu wartości sumy zabezpieczenia (125 000 zł) z wartością nieruchomości (312 500 zł) nie są pozbawione racji.

Konkludując, podkreślić zatem należy, że zastosowanie w niniejszej sprawie znajdzie przepis art. 127 ust. 3 prawa upadłościowego i naprawczego. Przy czym w ocenie Sądu strona powodowa wykazała zasadność roszczenia wywiedzionego z treści tego przepisu.

Z ustalonego stanu faktycznego wynika, że K. G. pomiędzy zgłoszeniem wniosku o upadłość dłużnika (25.11.2013 r.), a ogłoszeniem tej upadłości (29.01.2014 r.), wystawił w dniu 16.12.2013 r. weksel własny zupełny, poręczony przez G. G., na zlecenie pozwanej A. S. (2), na zabezpieczenie którego K. G. oraz G. G. przenieśli, również w dniu 16.12.2013 r. na rzecz pozwanej prawo własności nieruchomości mieszkalnej i niemieszkalnej położonych we W. przy ul. (...). Niewątpliwie zatem spełnione zostały przesłanki z wyżej cytowanego przepisu art. 127 ust. 3 p.u. i n. Jak wskazuje się w orzecznictwie, zgodnie z regułą ad minori ad maius ochroną z art. 127 p.u.n. oraz art. 128 p.u.n. objęte są czynności dokonane w okresie poprzedzającym złożenie wniosku o upadłość (w przypadku art. 127 ust 3 p.u.n. okres ten wynosi dwa miesiące) aż do momentu ogłoszenia upadłości, kiedy to czynności te z mocy art. 77 p.u.n. stają się bezwzględnie nieważne. Bezskuteczność czynności upadłego działających przed ogłoszeniem upadłości stanowi zatem uzupełnienie unormowania, iż czynności upadłego dokonane po ogłoszeniu upadłości są nieważne.

Bezskuteczność ukonstytuowana w art. 127 ust. 3 prawa upadłościowego i naprawczego nie ma jednak charakteru ostatecznego, albowiem może ona być uchylona poprzez wykazanie przez kontrahenta przyszłego upadłego, że w dniu ustanowienia zabezpieczenia nie wiedział o istnieniu podstaw do ogłoszenia upadłości. Istotny jest stan wiedzy kontrahenta na dzień ustanowienia zabezpieczenia, późniejsze uzyskanie wiedzy o istnieniu podstaw upadłości nie ma znaczenia.

Co ważne, ciężar dowodu wystąpienia faktów wskazujących na brak wiedzy o istnieniu podstawy do ogłoszenia upadłości spoczywa na żądającym w drodze powództwa lub zarzutu uznania za skuteczne czynności, na mocy których otrzymał on od upadłego zabezpieczenie, ponieważ to on z określonych faktów wywodzi skutek prawny w postaci uchylecia ustawowego skutku wynikającego z art. 128 ustawy (tak: A. Jakubecki, F. Zedler, Prawo upadłościowe i naprawcze, Kraków 2006, s. 388- 389; T. Czech, A. Werner). Bezskuteczność zabezpieczenia i zapłaty długu niewymagalnego na podstawie art. 127 ust. 3 ustawy prawo upadłościowe i naprawcze (...) Nr (...), cz. II, s. 12; wyrok Sądu Najwyższego - Izba Cywilna z 2007-03-22, III CSK 405/06, wyrok SN z 22.3.2007 r., III CSK 405/06, niepubl). Przy czym powyższy rozkład ciężaru dowodu wynika z konstrukcji art. 127 ust. 3 prawa upadłościowego i naprawczego, który nie ustanawia jednak domniemania wiedzy dłużnika (Tak: T. Czech, A. Werner, Bezskuteczność zabezpieczenia i zapłaty długu niewymagalnego na podstawie

art. 127 ust. 3 prawa upadłościowego i naprawczego PUG Nr 1/2010, m cz II s. 12, odmiennie: D. Chrapoński, Prawo upadłościowe i naprawcze. Komentarz, pod red. A. Witosza, Warszawa 2009, s. 250, według którego art. 127 ust. 3 prawa upadłościowego i naprawczego konstruuje usuwalne domniemanie wiedzy wierzyciela o istnieniu podstaw do ogłoszenia upadłości. Co istotne, nie chodzi tu o obciążenie beneficjenta, na rzecz którego dokonano zapłaty lub zabezpieczenia, ciężarem dowodu wystąpienia faktu negatywnego, za który uznano niewiedzę o istnieniu podstawy ogłoszenia upadłości. Ponieważ uprawniony do wytoczenia powództwa lub zgłoszenia zarzutu zawierającego żądanie uznania czynności za skuteczną zmierza w istocie do podważenia ich bezskuteczności zaistniałej z mocy prawa, to na nim spoczywa ciężar dowodu wystąpienia takich faktów, zdarzeń i okoliczności, które będą stanowiły podstawę dla dokonania przez sąd orzekający oceny w przedmiocie jego stanu wiedzy co do istnienia podstaw ogłoszenia upadłości, a będącego ustawową przesłanką rozstrzygającą w kwestii powodzenia wytoczonego powództwa lub zgłoszonego zarzutu.

Z przedłożonej do akt kserokopii umowy eksmisji weksla i przewłaszczenia na zabezpieczenie z dnia 16 grudnia 2013 r. wynika, że upadły dokonując eksmisji weksla zobowiązał się do zapłaty sumy wekslowej w odległej przyszłości, zaś na zabezpieczenie tej spłaty przewłaszczył na zabezpieczenie posiadane nieruchomości położone we W. przy ul. (...). Z umowy tej nie wynika, aby eksmisja weksla dokonana przez upadłego stanowiła zabezpieczenie jakiegokolwiek konkretnego zobowiązania, to znaczy aby istniała causa zobowiązania wekslowego. Przede wszystkim wskazać należy, że brak jest w przedstawionych dowodach jakiegokolwiek śladu zawartej pożyczki, na którą powoływała się pozwana, a która zabezpieczać miałaby weksel in blanco. Pozwana w odpowiedzi na pozew nie zgłosiła żadnych dowodów na okoliczność wyłączających bezskuteczność, przede wszystkim nie powołała dowodu, który mogłyby świadczyć, że zobowiązanie wekslowe zabezpieczało realnie istniejącą wierzytelność, czy też innych dowodów, które mogłyby świadczyć o niewiedzy pozwanej co do stanu majątkowego dłużnika. Natomiast zgłoszone na ostatniej rozprawie przez pełnomocnika powódki wnioski dowodowe w postaci przesłuchania pozwanej i świadka K. G. na okoliczność wykazania dobrej wiary i niewiedzy co do upadłości dłużnika, były spóźnione.

Należy też czynność pozwanej ocenić w kontekście całokształtu okoliczności, a zatem nie może ująć uwadze, że wyzbycie się przez upadłego, nawet w trybie ustanowienia zabezpieczenia, nieruchomości nastąpiło już po złożeniu wniosku o ogłoszenie upadłości i zaledwie 1,5 miesiąca przed ogłoszeniem.

W związku z powyższym, mając na uwadze przedstawione przez powoda do akt sprawy dokumenty, jak też wobec braku skutecznie złożonych wniosków dowodowych przez pozwaną na okoliczności wyłączające bezskuteczność Sąd uznał, że ziszczyły się przesłanki do uznania kwestionowanej czynności prawnej z 16 grudnia 2013 r. za bezskuteczną wobec masy upadłości.

W tym miejscu należy podkreślić, że bezskuteczność czynności upadłego powstaje z mocy samego prawa jako skutek ogłoszenia upadłości dłużnika (art. 128 p.u.n.). W orzecznictwie dominuje pogląd, iż bezskuteczność czynności prawnej ex lege zachodzi bez potrzeby zaskarżenia tej czynności w drodze odrębnego powództwa (w przeciwieństwie do uregulowań w kodeksie cywilnym, nie jest zależna od wykazania, że czynność dłużnika miała na celu pokrzywdzenie wierzycieli - por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 października 2007 r., IV CSK 184/07, OSNC 2008, nr 12, poz. 142). Instytucja bezskuteczności z mocy prawa czynności upadłego podyktowana jest względami ochrony wierzycieli upadłościowych. Chodzi zatem o sankcję określaną w nauce jako bezskuteczność względna. Ewentualny wyrok sądu stwierdzający tę bezskuteczność ma charakter deklaracyjny. Przyjmuje się więc, że skoro bezskuteczności powstaje z mocy samego prawa, syndyk może wytoczyć wprost powództwo o świadczenie, to jest o wydanie tego, co w skutek bezskutecznej czynności prawnej ubyło z masy upadłości albo do niej nie weszło. Przewiduje to przepis art. 134 ust. 1 ustawy, który stanowi, że jeżeli czynność upadłego jest bezskuteczna z mocy prawa lub została uznana za bezskuteczną, to co wskutek tej czynności ubyło z majątku upadłego lub do niego nie weszło, podlega przekazaniu do masy upadłości, a gdy przekazanie w naturze jest niemożliwe, do masy upadłości powinna być wpłacona równowartość w pieniądzu.

W tej sytuacji rozważeniu podlega kwestia zasadności roszczenia wysuwanego przez powoda w punkcie pierwszym pozwu, a mianowicie w zakresie żądania stwierdzenia bezskuteczności wobec masy upadłości wskazanych czynności

prawnych, zwłaszcza w kontekście jego dalszego żądania nakazania wydania tych nieruchomości do masy upadłości w oparciu o przepis art. 134 ust. 1 ustawy.

Powszechnie w orzecznictwie przyjęto, że nie ma uzasadnienia prawnego dla jednoczesnego wytoczenia powództwa o ustalenie, że czynność prawna jest bezskuteczna z mocy prawa i zasądzenie równowartości tego, co wskutek bezskutecznej czynności prawnej ubyło z masy upadłości albo do niej nie weszło (vide wyrok Sądu Najwyższego z 16 kwietnia 2010, sygn. akt IV CSK 424/09; Lex numer 602729). W wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z 8 lutego 2012 r. (sygn. akt I ACa 1298/11) stwierdzono, że Syndyk – mimo sporu o skuteczność umowy – może realizować swoje roszczenie wprost w drodze powództwa o świadczenie wyrównujące uszczerbek spowodowany bezskuteczną w jego ocenie czynnością upadłego w jego majątku, nie ma syndyk interesu prawnego w uzyskaniu wyroku potwierdzającego bezskuteczność tej czynności. Skoro zatem omawiana ustawa w art. 134 ust. 1 przewiduje możliwość domagania się zwrotu przedmiotu świadczenia lub jego równowartości wytoczenie powództwa o ustalenie bezskuteczności czynności prawnej podlegałoby oddaleniu z uwagi na brak interesu prawnego w dochodzeniu ustalenia bezskuteczności.

Jak trafnie wskazał Sąd Najwyższy w cyt powyżej wyroku z dnia 16 kwietnia 2010 r. nie ma uzasadnienia prawnego jednoczesne wytoczenie powództwa o ustalenie, że czynność prawna jest bezskuteczna z mocy samego prawa i o zasądzenie równowartości tego, co wskutek tej czynności ubyło z majątku upadłego albo do niego nie weszło, a wyrok uwzględniający jednocześnie oba te powództwa narusza art. 189 k.p.c. Wytoczenie powództwa o ustalenie wymaga wykazania istnienia interesu prawnego, którego nie ma z reguły wówczas, gdy możliwe jest wytoczenie powództwa o świadczenie. Specyfika prawa upadłościowego i naprawczego nie daje podstaw do innego pojmowania interesu prawnego w wytoczeniu powództwa o ustalenie (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 6 czerwca 2013 r. sygn.akt I ACa 65/13 publ. w LEX nr 1327566).

Powództwo o ustalenie bezskuteczności czynności upadłego z mocy samego prawa będzie mogło zostać wytoczone tylko w tych przypadkach, w których będzie istniał interes prawny w żądaniu ustalenia bezskuteczności czynności prawnych upadłego, w sytuacji gdy owa bezskuteczność miała miejsce z mocy samego prawa. Dlatego ocena, czy po stronie powodowej zachodzi interes prawny, w tym również w wytoczeniu powództwa o ustalenie przeciwko określonemu podmiotowi, zależy od konkretnych okoliczności danej sprawy i od tego, czy w drodze innego powództwa (np. o świadczenie) strona może uzyskać pełną ochronę swoich prawnie chronionych interesów (tak R. A. w głosie do wyroku SN z dnia 16 kwietnia 2010 r., IV CSK 453/09).

Pojawia się w tym miejscu pytanie o dopuszczalność w niniejszej sprawie powództwa o ustalenie, jako instrumentu sądowej realizacji roszczeń z tytułu bezskuteczności czynności upadłego, jeżeli powód jednocześnie dochodzi od pozwanej wydania masy upadłości składników majątkowych uzyskanych przez nią na skutek tych czynności. Jeszcze raz należy podkreślić, że wobec stwierdzenia bezskuteczności w stosunku do masy upadłości czynności prawnej przenoszącej własność rzeczy z upadłego na inną osobę, właścicielem rzeczy - w stosunkach pomiędzy upadłym a tą osobą - pozostaje upadły. Osoba trzecia nie ma więc tytułu prawnego do korzystania z rzeczy. W niniejszej sprawie dodatkowo jeszcze, co jest bezsporne, pozwana nie jest także w posiadaniu tych nieruchomości. Z treści aktu notarialnego wynika, że przewłaszczone nieruchomości pozostaną w posiadaniu dotychczasowych właścicieli do czasu wykupu całkowitego weksla. Skoro upadły jest nadal w posiadaniu spornych nieruchomości, uznać należy, że pozwana nie byłaby biernie legitymowana w zakresie żądania wydania tych nieruchomości masy upadłości.

Z tych względów roszczenie, jakie zostało wywiedzione w punkcie II pozwu, to jest w zakresie wydania masy upadłości spornych nieruchomości okazało się bezzasadne i podlegało oddaleniu. A w tej sytuacji uznać należało, że zmaterializował się interes prawny w domaganiu się ustalenia bezskuteczności dokonanej czynności wobec masy upadłości.

Z tych wszystkich względów Sąd orzekł jak w punkcie I i II sentencji wyroku.

O kosztach procesu w punkcie III sentencji wyroku Sąd orzekł na podstawie przepisu art. 98 k.p.c. Sąd zasądził od pozwanej na rzecz powoda kwotę 7 217 zł tytułem kosztów procesu, w tym kwotę 7 200 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego, ustalonych w oparciu o § 6 pkt 7 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości dnia 28 września 2002 r. w

sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu.

W punkcie IV sentencji wyroku Sąd, na podstawie art. 113 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych w zw. z art. 98 k.p.c., obciążył pozwaną, jako przegrywającą sprawę, obowiązkiem uiszczenia na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego we Wrocławiu, kwoty 29 400 zł tytułem opłaty od pozwu, od uiszczenia której powód z urzędu był zwolniony.

Sąd nie znalazł podstaw do zastosowania wobec powódki możliwości odstąpienia od obciążenia jej kosztami postępowania, jaką przewiduje art. 102 k.c. W zakresie swojego żądania pozwana nie przedstawiła bowiem żadnych okoliczności (poza wskazaniem na potrzeby ustanowienia pełnomocnika z urzędu faktu, że do 15.04.2015r. przebywała na urlopie wychowawczym bezpłatnym), że znajduje się obecnie w trudnej sytuacji materialnej. Również i okoliczności tej sprawy nie przemawiały za zastosowaniem wobec pozwanej dobrodziejstwa z tego przepisu.